

Meerjarenplan SMAAK

SMAAK

Auteurs

Marlies Juffermans

Andries Potter

Datum: 25 maart 2016

Inhoud

Inleiding	2
Doelstelling Stichting SMAAK	2
Pop-up Museum SMAAK, concept	3
Partners	3
Locatie	3
Landelijk en internationaal.....	4
Organisatie	4
Plannen per jaar	4
2016.....	4
2017.....	5
2018.....	5
2019.....	5
2020.....	6
Leren bij SMAAK	6
Jonge kunstenaars.....	6
Financieel plan.....	7

Inleiding

In oktober 2015 organiseerde de stichting SMAAK het Pop-up Museum SMAAK. Deze pilot werd uitgevoerd met als doel de levensvatbaarheid van de doelstellingen van Stichting SMAAK te testen. Het Pop-up Museum SMAAK bleek zeer succesvol. Het streven was 2.000 bezoekers en 250 deelnemers aan activiteiten te ontvangen. Het Museum ontving 2.500 bezoekers en ruim 500 deelnemers. Hiermee was het succes van het Pop-up Museum SMAAK 2015 bewezen.

Dankzij deze gunstige resultaten heeft het bestuur van SMAAK groen licht heeft gegeven voor het zetten van vervolgstappen. Een belangrijk onderdeel daarvan is het meerjarenplan 2017-2020 dat voor u ligt.

Doelstelling Stichting SMAAK

De stichting SMAAK heeft als doel om maatschappelijke deelname van senioren te stimuleren door middel van kunst. Dit doen we door de actieve cultuurparticipatie onder senioren te bevorderen. De ambitie is om het concept van het Pop-up Museum SMAAK te herhalen, met als thuisbasis Amersfoort. Stichting SMAAK wil het project vanuit deze thuisbasis gecontroleerd uitbreiden over Nederland, en vervolgens internationaal.

Pop-up Museum SMAAK, concept

Elk jaar opent op 1 oktober een bijzonder museum haar deuren in Amersfoort: het Pop-up Museum SMAAK, door senioren, voor iedereen. Het is precies een maand open, op 31 oktober gaan de deuren weer dicht. Het concept van het Pop-up Museum SMAAK is dat de collectie van het Museum samengesteld wordt door een selecte groep gastconservatoren, allen vrijwilligers en ouder dan 65 jaar. Deze groep wordt elk jaar opnieuw samengesteld. De gastconservatoren selecteren op basis van hun smaak en fascinatie kunstwerken van Amersfoortse kunstenaars en uit Amersfoortse kunstcollecties. Ook hebben zij toegang tot kunstdepots van musea en bedrijven. Een groep van minimaal 40 vrijwilligers vanaf 65 jaar verzorgen museumrondleidingen in Museum SMAAK. De vrijwilligers worden ondersteund door professionals en beroepskunstenaars uit Amersfoort. Rondom de expositie is een uitgebreid activiteitenprogramma 's van workshops, lezingen, debat en optredens. Ook is er een artist in residence, een professionele kunstenaar die samen met bewoners en bezoekers een kunstwerk maakt. Dit kunstwerk betreft elk jaar een andere kunstdiscipline. In 2015 was het beeldende kunst, in 2016 is een schrijver uitgenodigd.

De basislocatie van Het Pop-up Museum SMAAK is het Pieters en Bloklands Gasthuis, locatie Achter Davidshof (Amersfoort centrum). Het project gaat over het vergroten van actieve kunstparticipatie door senioren. Daarom is het van belang dat de locatie van het Museum zich bevindt in de leefomgeving van senioren. Uit de pilot van 2015 bleek dat het Pieters en Bloklands Gasthuis ook aantrekkingskracht heeft op actieve senioren: 65-plussers die zelfstandig wonen en energiek en actief in het leven staan. Onder hen bestaat grote behoefte aan kortdurende kunstgerichte vrijwilligersactiviteiten met artistieke uitdaging en verantwoordelijkheid. Actieve senioren beschikken over veel energie, kennis en vaardigheden. Ook jongere bezoekers voelen zich thuis in het Pieters en Bloklands Gasthuis. Het Gasthuis is gevestigd in een gerenoveerd historisch pand. Het Museum vindt plaats in het Atrium: een grote hoge hal met glazen overkapping dat het oude en het nieuwe gedeelte van het pand met elkaar verbindt. De lichtinval is fantastisch en uitermate geschikt voor het creëren van een goede sfeer voor exposities van professionele kunstwerken.

Partners

Bij het realiseren van het Pop-up Museum SMAAK wordt samengewerkt met partners uit de domeinen kunst, zorg, onderwijs en bedrijfsleven. De kracht van het project is het aanspreken en verbinden van diverse netwerken binnen deze domeinen. Juist het lokale karakter van het project is daarin een grote succesfactor. De haalbaarheid en herkenning is essentieel. Het Pop-up Museum wordt daarom elk jaar georganiseerd in het Pieters en Bloklands Gasthuis (centrum Amersfoort). Al vanaf de eerste editie in 2015 wordt intensief samengewerkt met belangrijke en relevante stedelijke partners zoals de Kunstuitleen Amersfoort, VVV, Ravelijn, Museum Flehite, Kunstijkroute en bedrijven als Twijnstra Guddé en Kunstkader Amersfoort. Er wordt ook samengewerkt met cultureel ondernemers die zich specifiek richten op de doelgroep ouderen. Het Pop-up Museum SMAAK biedt hen de gelegenheid zich te presenteren aan deze doelgroep en zo hun aanbod te testen. Daarmee stimuleert SMAAK de ontwikkeling van cultureel en kustzinnig aanbod voor ouderen. Ook zijn er landelijke partners betrokken bij het project, zoals het Stedelijk Museum, het Van Gogh Museum en het Kröller Müller Museum. Deze musea zijn ook actief in het ontwikkelen van programma's voor ouderen. Zij willen deze graag delen met andere kunstinitiatieven die zich specifiek op ouderen richten, zoals het Museum SMAAK.

Locatie

Het Pieters en Bloklands Gasthuis is tot en met 2020 de vaste locatie van het Pop-up Museum SMAAK. De lokale kracht wordt daarvoor optimaal gebruikt. Er wordt samenwerking gezocht met andere evenementen in Amersfoort zoals Kaalstaart en Vreemde Gasten. Met een jaarlijks

terugkerend evenement op een vaste locatie met een helder concept wordt het publieksbereik vergroot. Daarnaast leidt de herhaalbaarheid en duidelijkheid op de langere termijn tot het makkelijker kunnen leggen van verbindingen met sponsors.

Landelijk en internationaal

Het bevorderen van actieve kunstparticipatie onder ouderen heeft landelijk en internationaal veel aandacht. Het Pop-up Museum SMAAK genereert de komende jaren toenemende landelijke bekendheid. Zo bereiken we ook bezoekers van buiten de stad. Daarnaast geeft de stichting bekendheid aan het project op landelijke en internationale expertmeetings en conferenties. Het Pop-up Museum SMAAK maakt sinds 2015 deel uit van het Europese programma Long Live Arts. Nederland loopt wat betreft actieve kunstparticipatie en ouderen achter op de ons omringende landen¹. De Stichting SMAAK wil samenwerkingen aangaan met woonzorgcentra en musea in Duitsland en België. De Europese Unie ondersteunt dergelijke samenwerkingen. Een van de ondersteuningsmogelijkheden is het internationale uitwisselingsprogramma Tandem. Dit programma richt zich op culturele organisaties in Nederland, België, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk die een lange termijnrelatie ontwikkelen met een partnerorganisatie in één van de andere landen. Na twee selectierondes worden 11 kunstorganisaties in Nederland uitgekozen. Stichting SMAAK is door de eerste selectie-ronde, en doet in april 2016 mee aan de tweede ronde. Het Tandem programma loopt van juni 2016 tot eind 2017.

Organisatie

De stichting SMAAK is in 2015 opgericht. De dagelijkse leiding is in handen van een tweekoppige directie: de zakelijk directeur Andries Potter en de artistiek directeur Marlies Juffermans. Het bestuur van de stichting bestaat uit vier personen, die zijn geselecteerd op hun specifieke professionele kennis en netwerken. In de projecten wordt gewerkt met professionals op de gebieden van kunst (museuminrichting, beroepskunstenaars, kunstvakdocenten en andere kunstprofessionals), projectorganisatie, PR & marketing en beveiliging. Daarnaast wordt gewerkt met een grote groep vrijwilligers vanaf 65 jaar die zich aan SMAAK verbonden hebben. Deze groep bestaat uit ruim 60 personen, waarvan het merendeel in Amersfoort woont. De stichting onderschrijft de Code Cultural Governance. Ze voldoet aan de regels voor de ANBI status.

Plannen per jaar

Elke editie van het Pop-up Museum SMAAK heeft een eigen thema en focus.

2016

In de kelders van het Pieters en Bloklands Gasthuis blijkt een illegale geraniumkwekerij gevestigd. In oktober verandert het Gasthuis in Villa Geranium, adres Achter Geraniumhof 1. De bewoners hebben er genoeg van achter de geraniums te zitten en roepen ook andere senioren op ervandaan te komen. De geranium wordt het symbool van actie, plezier en bruisende creativiteit. In deze vrolijke omgeving vindt de tweede editie van het Pop-up Museum plaats. Actieve senioren laten daarmee zien dat ze niet van plan zijn achter de geraniums plaats te nemen. De Amersfoortse schrijver Tais Teng zetelt een maand in het Gasthuis. Als artist in residence schrijft en illustreert hij samen met de bewoners en bezoekers een boek over wat zich afspeelde en afspeelt in de kelders van het pand. Het

¹ Vuyk, C.M. & Franssen, S. (2013). *Ouderen en cultuurparticipatie. Een verslag van een onderzoek naar het beleid van overheden en andere actoren in enkele Europese landen en Nederland*. Utrecht: Fonds voor cultuurparticipatie.

gaat daarbij niet alleen over geraniums. De gangenstelsels van deze kelders van het Pieters en Bloklands zijn enorm en lopen onder aan groot aantal panden van de Zuidsingel en het Spui. Waarom knipperen soms de lampen van de panden op het Spui, wat is hier in het verleden gebeurd? Er is niet alleen aandacht voor het verleden. Ouderen en jongeren worden uitgedaagd om gezamenlijk een dansvoorstelling te maken, onder leiding van twee professionele hip hoppers.

2017

In 2017 wordt de honderdste verjaardag van de kunststroming De Stijl gevierd. Dit gebeurt in de vorm van een landelijk themajaar waarin wordt samengewerkt tussen de sectoren design, kunst, architectuur en toerisme. Verspreid over Nederland en over het jaar vinden diverse tentoonstellingen plaats. De bezoeker staat centraal, deze zal via de passie voor kunst nieuwe plekken in Nederland ontdekken. Ook wordt er internationale aandacht aan het themajaar gegeven om zo het culturele beeld van Nederland te versterken.

Het Pop-up Museum SMAAK staat in 2017 in het teken van De Stijl. Samen met haar museale partners zoals het Van Gogh Museum en het Kröller Müller museum, die ook actief zijn in het themajaar, maakt Museum SMAAK een speciaal programma rondom De Stijl. De gastconservatoren selecteren werk op basis van principes uit De Stijl periode. De artist in residence is een architect die met kenmerken uit De Stijl en uit andere kunststromingen, samen met bezoekers van het Museum en bewoners van het Gasthuis een ideale artistieke woonomgeving voor senioren ontwerpt.

2018

Leeuwarden is de Culturele hoofdstad van Europa. Dat brengt veel internationale culturele reuring in Nederland.

Amersfoort heeft dit jaar haar eigen culturele hotspot: Pieters en Bloklands is in oktober 2018 het internationale culturele centrum van en voor senioren in van Amersfoort. Daarmee haakt de stad tevens in op de internationale trend Age Friendly Cities, een initiatief van World Health Organisation². Age Friendly Cities zijn steden die zich inzetten op het verbeteren van het welzijn van ouderen. Kunst en cultuur vormen hiervan een belangrijk onderdeel³

Museum SMAAK 2018 staat in het teken van internationale uitwisseling. Daartoe wordt in België het Pop-up museum GOESTING georganiseerd. Lokale gastconservators selecteren daar volgens hun goesting (smaak) de kunstwerken. De gastconservatoren uit Nederland en België bezoeken elkaars selectie, hun keuzes en argumentaties worden met elkaar vergeleken. Er wordt onderzocht wat er van elkaar geleerd kan worden op het gebied van kunst en senioren. Er is een debat met internationale gasten en een internationale artist in residence.

De stichting SMAAK wil het concept van het Pop-up Museum SMAAK internationaal presenteren binnen het programma van Leeuwarden Culturele hoofdstad van Europa.

2019

Precies 400 jaar geleden stierf Johan van Oldenbarnevelt, raadpensionaris van de Staten-Generaal tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Hij werd op 14 september 1547 geboren in Amersfoort en overleed op 13 mei 1619 in Den Haag. Het Pop-up Museum SMAAK doet mee aan het themajaar Oldenbarnevelt en geeft daar haar eigen draai aan. Het thema van het Pop-up Museum SMAAK 2019 is "Beroemdheden".

SMAAK gaat een samenwerking aan met instellingen in Den Haag. We denken aan de zorginstelling Florence en de kunstinstituut het Vaillanttheater. Florence is de koepel voor ouderenzorg door heel Den Haag, het Vaillanttheater richt zich specifiek op de Haagse Schilderswijk. De Schilderswijk is een cultureel diverse wijk met een hoog percentage ouderen met Turkse, Marokkaanse en Surinaamse achtergrond. Museum SMAAK is geïnteresseerd in hun kunstsmaak en geeft deze een podium in het eerste Haagse Pop-up Museum SMAAK. Ook is er weer een Amersfoortse Museum SMAAK. In de

² http://www.who.int/ageing/projects/age_friendly_cities/en

³ <http://www.cultuurparticipatie.nl/nieuws/lang-leve-kunst--op-weg-naar-age-friendly-cities-van-start/>

beide musea vinden activiteiten en debatten plaats rondom diverse kunstmaken in Nederland. Door samen te werken met een kunstinstelling die geroutineerd is in het werken met allochtonen, brengt de stichting SMAAK deze kennis naar Amersfoort.

2020

Het Pop-up Museum SMAAK 2020 staat in het teken van twintigers. Senioren selecteren werk van jonge kunstenaars, waaronder veelbelovende kunstenaars en kunstenaars waar misschien nog niemand van gehoord heeft. Het Pop-up Museum SMAAK laat zien wat de oudere gastconservators aanspreekt bij een nieuwe generatie kunstmakers. Wordt er door de diverse generaties verschillend naar kunst gekeken, veranderen kunstmaken door de jaren heen, zijn kunstmaken trendgevoelig? Wie bepalen eigenlijk deze trends?

Jonge kunstenaars zijn vaak erg gepassioneerd maar nog weinig bedreven in de zakelijke kant van hun kunstenaarschap. Onder de senioren die als vrijwilliger werken bij het Pop-up Museum SMAAK bevindt zich een enorme en waardevolle schat aan bedrijfsmatige kennis en ervaring. SMAAK ziet hier een kans! Ze zorgt voor kennisuitwisseling door het koppelen van een jonge kunstenaar aan een doorgewinterde zakelijke expert. Zo leren jonge Amersfoortse kunstenaars nog efficiënter aan de weg te timmeren.

Leren bij SMAAK

Het Pop-up Museum SMAAK richt zich op senioren, iedereen vanaf 65 jaar. Het doel is om actieve cultuurparticipatie onder senioren te verhogen. Gastconservators leren hoe ze hun eigen passie kunnen vormgeven middels het selecteren van kunstwerken. Het blijkt dat vooral het durven kiezen een heel proces is, net als het kunnen beargumenteren van hun keuze. Het vraagt moed! De senioren die het Museum inrichten leren hoe ze kunstwerken optimaal tot hun recht kunnen laten komen. Ook leren ze hoe een verzameling van diverse collecties een geheel kan worden zonder spanning te verliezen. Op welke wijze kan de bezoeker geprikkeld worden? Hoe werkt dat in "echte" musea? De seniore rondleiders leren kijken naar kunst en er met onbekenden over in gesprek gaan. Ze leren te beschouwen zonder oordelen, en anderen te verleiden dat ook te doen. De vrijwilligers worden begeleid door professionals, zowel artistiek inhoudelijk als op het gebied van bijvoorbeeld veiligheid. (hoe herken je een potentiële dief).

Bezoekers leren over op welke wijze en met welke reden de kunstwerken zijn gekozen. De ervaring leert dat bezoekers zich graag laten verrassen en zowel genieten van de kunst als van de omgeving. De rondleidingen worden zeer op prijs gesteld en geven zeker een meerwaarde aan het Pop-up Museumbezoek.

Bezoekers van buiten Amersfoort leren meer over de stad. Ze ervaren dat Amersfoort veel te bieden heeft en dat de stad ruimte biedt aan mensen die professionele kunst in een verrassende en niet alledaagse context te durven te plaatsen. Bezoekers ervaren door Museum SMAAK dat ouderen in Amersfoort serieus worden genomen in hun behoefte aan uitdagende kunstactiviteiten, en is er het besef dat deze behoefte ook op hogere leeftijd niet verdwijnt.

Jonge kunstenaars

De kunstwerken die geselecteerd worden, zijn van kunstenaars van alle leeftijden. Het is zeker niet zo dat er alleen werk van senioren kunstenaars wordt gekozen. Wel is het zo dat de gastconservators onder andere hun eigen netwerk gebruiken als eerste ingang. Omdat de gastconservators senioren

zijn, is het logisch dat hun contacten ook vaak met ouderen zijn. Het vinden van jonge kunstenaars vergt daarom extra inspanning:

De gastconservators worden getraind om een selectie te kunnen maken en hun netwerk uit te breiden. Een van de onderdelen is het bezoeken van ateliers en in gesprek gaan met kunstenaars. Om jonge kunstenaars te vinden, bezoeken de gastconservators gezamenlijk een aantal ateliers van hen. Ook krijgen ze informatie (naam, contactgegevens, soort werk) over jonge kunstenaars waarmee de gastconservators zelfstandig verdere bezoeken kunnen afspreken.

Tijdens de selectieperiode organiseert SMAAK samen met geïnteresseerde jonge kunstenaars een presentatie-dag. Op deze dag komen de kunstenaars naar het Pieters en Bloklands Gasthuis en vertellen over hun werk en passie. Daarmee proberen ze de gastconservatoren te overtuigen hun werk te kiezen.

Een van de workshops die de gastconservators krijgen wordt verzorgd door een jonge kunstenaar. Het gaat daarbij specifiek om de workshops die gaan over passie. Wat is je passie, waarom kan het zo lastig zijn om je passie te volgen, hoe vertaal je passie in het selecteren van kunst? SMAAK is geïnteresseerd in het verhaal van de jonge kunstenaar.

De kunstenaars van wie werk is geselecteerd, krijgen een plek op de site van SMAAK en worden genoemd in alle social media. Het vergroot hun bekendheid, niet alleen lokaal maar ook regionaal en landelijk. Daarnaast worden alle kunstenaars uitgenodigd op het openingsfeest en andere belangrijke momenten. Dit biedt een uitgelezen kans voor het uitbreiden van het netwerk.

Het Pop-up Museum SMAAK biedt in oktober een programma van lezingen, debat, workshops en voorstellingen. Jonge kunstenaars krijgen hier een rol in, zij vullen een gedeelte van het programma. Ook worden zij aangemoedigd mee te dingen naar de jaarlijkse artist in residence. Hiervoor kunnen zij zich kandidaat stellen. De artist in residence is niet leeftijdgebonden.

Financieel plan

Het Amersfoortse bedrijf Twijnstra Gudde is enthousiast over het Pop-up Museum SMAAK. Naast dat Twijnstra Gudde haar kunstdepot open heeft gesteld aan de gastconservators om werk uit te selecteren, heeft ze stichting SMAAK begeleid bij het maken een plan voor het verduurzamen van Museum SMAAK. AdviesTalent, het opleidingsbedrijf voor jonge talenten binnen Twijnstra Gudde, stelde daartoe twee adviseurs beschikbaar. In een aantal sessies hebben deze adviseurs met de directie van stichting SMAAK een meerjarig businessplan voor het Pop-up Museum SMAAK gemaakt. Hiervoor werd gebruik gemaakt van het Canvas Businessmodel.

Stichting SMAAK beoogt in 2020 met een begroting van €110.000,- haar doelstellingen te realiseren.

Een van de uitgangspunt van het meerjarig businessplan is dat de financiering door fondsen blijft, maar dat een steeds groter gedeelte door andere financieringsvormen wordt gerealiseerd.

De subsidies betreft ingeschatte bijdragen door gemeente Amersfoort en andere overheidsinstanties.

De overige inkomsten groeien langzaam naar de bedragen die samen met AdviesTalent zijn ingeschat. Deze inkomsten zijn nog onzeker. De directie van SMAAK is daarom continue actief op zoek naar nieuwe inkomstenbronnen. Het onderzoek naar crowdfunding via PIF-world vormt hier een voorbeeld van. De directie heeft op de intervisie bijeenkomst van het Fonds Cultuur Participatie kennis gemaakt met PIF-world⁴ (crowdsourcing for a better world). Deze manier van financieren kan op termijn een interessante extra financieringsbron vormen.

De uitgaven in de komende jaren zijn gebaseerd op de kosten van 2015 en een gestage stijging hiervan om zodoende ook de gewenste groei te kunnen realiseren.

Baten	2016	2017	2018	2019	2020	Lasten	2016	2017	2018	2019	2020
Fondsen	€ 65.000	€ 60.000	€ 55.000	€ 50.000	€ 45.000	Bureaunkosten	€ 46.250	€ 47.500	€ 50.000	€ 52.500	€ 55.000
Subsidies	€ 7.500	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	Uitvoeringskosten	€ 30.833	€ 31.667	€ 33.333	€ 35.000	€ 36.667
Verkoop van schilderijen	€ 400	€ 800	€ 1.200	€ 1.600	€ 2.000	Marketing	€ 15.417	€ 15.833	€ 16.667	€ 17.500	€ 18.333
Sponsors uit bedrijfsleven	€ 12.000	€ 4.000	€ 6.000	€ 8.000	€ 10.000						
Entreprijs	€ 1.600	€ 3.200	€ 4.800	€ 6.400	€ 8.000						
Commerciële activiteiten in museu	€ 1.600	€ 3.200	€ 4.800	€ 6.400	€ 8.000						
Advertentie inkomsten	€ 2.000	€ 4.000	€ 6.000	€ 8.000	€ 10.000						
Workshops & lezingen	€ 1.000	€ 2.000	€ 3.000	€ 4.000	€ 5.000						
Pakketten voor familie van opa of c	€ 400	€ 800	€ 1.200	€ 1.600	€ 2.000						
PIF-world	€ 1.000	€ 2.000	€ 3.000	€ 4.000	€ 5.000						
Totaal:	€ 92.500	€ 95.000	€ 100.000	€ 105.000	€ 110.000		€ 92.500	€ 95.000	€ 100.000	€ 105.000	€ 110.000

⁴ <http://www.pifworld.com/nl>